

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi lapsipornografian levittämisen estotoimista

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki lapsipornografian levittämisen estotoimista. Esityksen tavoitteena on varmistaa, että poliisi voi luovuttaa lapsipornografista aineistoa sisältävistä ulkomailla ylläpidettävistä internet-sivustoista laatimansa luettelon teleyrityksille.

Teleyritykset ovat ilmoittaneet olevansa valmiita aloittamaan vapaaehtoiset toimet ulkomailta internetin kautta Suomeen levitettävän lapsipornografian estämiseksi saatuaan

internetin lapsipornosivuja koskevan luettelon poliisilta. Tähän toimintaan ei ole kuitenkaan toistaiseksi ryhdytty siksi, että epäselvyyttä on vallinnut siitä, saako poliisi luovuttaa laatimansa luettelon teleyrityksille nimenomaisten säännösten puuttuessa. Esityksen tavoitteena on tämän epäselvyyden poistaminen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3
Lapsipornografian säätäminen rangaistavaksi Suomessa	3
Teleyritysten oikeudesta vapaaehtoisin toimin estää lapsipornoaineiston levittäminen ulkomaisten lapsipornosivustojen kautta	4
Asiakirjajulkisuudesta	4
Kotimaisilla palvelimilla oleva lapsipornografinen aineisto	5
Pelastakaa Lapset ry:n nettivihje –toiminta	5
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomainen lainsäädäntö	5
Lapsipornografiaa koskevat kansainvälisoikeudelliset säännökset	5
Käytännön kokemukset ulkomailla	6
2.3. Nykytilan arviointi	7
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	7
3.1. Tavoitteet	7
3.2. Toteuttamisvaihtoehdot	8
3.3. Keskeiset ehdotukset	8
4. Esityksen vaikutukset	9
4.1. Taloudelliset vaikutukset	9
4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan	9
4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset	9
5. Asian valmistelu	9
5.1. Valmisteluvaiheet ja –aineisto	9
5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11
1. Lakiehdotuksen perustelut	11
2. Voimaantulo	14
3. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	14
LAKIEHDOTUS	16
Laki lapsipornografian levittämisen estotoimista	16

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Elokuussa 2005 liikenne- ja viestintäministeriön, oikeusministeriön, sisäasiainministeriön ja valtakunnansyyttäjänviraston edustajat pitivät tarpeellisena, että Suomessa ryhdytään muiden pohjoismaiden ja Ison-Britannian tavoin teleyritysten vapaaehtoisin toimin rajoittamaan pääsyä lapsipornografista (jäljempänä myös lapsiporno) aineistoa sisältäville internet-sivustoille.

Teleyritykset ovat ilmoittaneet olevansa valmiita aloittamaan internetin kautta Suomeen levitettävän lapsipornografian estotoimet saatuaan lapsipornosivuja koskevan luettelon poliisilta. Poliisihallinnossa on epäilty, ettei poliisi voisi luovuttaa luetteloa nimenomaisen säännöksen puuttuessa. Ulkomailla oleville lapsipornosivustoille pääsynestoihin ei siten ole tähän mennessä ryhdytty. Liikenne- ja viestintäministeriössä on tämän vuoksi valmisteltu erityislaki, jolla varmistetaan poliisille oikeus luovuttaa tietoja internetin lapsipornosivustoista teleyrityksille.

Esityksellä luodaan menettely, joka itesesäntelyyn perustuen antaa sekä teleyrityksille että poliisille mahdollisuuden puuttua yhteen vakavaan lasten seksuaalisen hyväksikäytön muotoon. Internet suurine mahdollisuuksineen sekä jokapäiväistä elämää helpottavine ja rikastuttavine ominaisuuksineen tarjoaa valitettavasti myös mahdollisuuden erilaisille väärinkäytön muodoille. Internetin kautta leviävän lapsipornomateriaalin määrä on viime vuosina kasvanut huomattavasti. Teleyrityksillä olisi tämän lain myötä mahdollisuus ottaa käyttöön sellaisia menetelmiä, jotka osoittaisivat niiden kantavan yhteiskunnallista vastuuta sen sijaan, että ne antaisivat käyttöä järjestelmiään hyväksi rikollisen aineiston tehokkaana levityskanavana. Poliisi puolestaan voisi käyttää lain suomaa mahdollisuuksia estääkseen sellaisen rikollisen materiaalin levittämistä, jota yleisesti pidetään ilmauksena vakavasta lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Järjestelyn toimivuuden edellytyksenä on eri tahojen tehokas yhteistyö. Poliisiin ja teleyritysten lisäksi toivotaan

myös muiden viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja jopa yksittäisten kansalaisten aktiivista myötävaikuttamista.

Liikenne- ja viestintäministeriön tarkoituksena on seurata lain tavoitteiden toteutumista. Jos toivottuja tuloksia ei saada tältä pohjalta aikaan, on ministeriö edelleen valmis harkitsemaan velvoittavien lainsäädäntötoimien valmistelun aloittamista.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Lapsipornografian säätäminen rangaistavaksi Suomessa

Lapsipornoa koskevat kriminalisoinnit säädettiin Suomessa vuonna 1997. Niillä on perustansa Suomea sitovissa kansainvälissä ihmisoikeussopimuksissa. Vuonna 2004 tehdyn lainmuutoksen myötä kyseiset pykälät on sijoitettu rikoslain (39/1889) 17 lukuun.

Rikoslain 17 luvun 18 §:n mukaan sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämistä koskevasta rikoksesta on kyse silloin, kun joku valmistaa, pitää kaupan tai vuokratavana, vie maasta, tuo maahan tai Suomen kautta muuhun maahan taikka muuten levittää kuvia tai kuvatallenteita, joissa sukupuolisiveellisyyttä loukkaavasti esitetään lasta, väkivaltaa tai eläimeen sekaantumista. Toisen momentin mukaan yritys on rangaistava. Neljännen momentin mukaan lapsena pidetään kahdeksaatoista vuotta nuorempaa henkilöä sekä henkilöä, jonka ikää ei voida selvittää, mutta jonka on perusteltua syytä olettaa olevan kahdeksaatoista vuotta nuorempi.

Rikoslain 17 luvun 18 a §:ssä on säädetty törkeästä tekemuodosta. Siitä on kyse silloin, jos kuvassa esiintyvä lapsi on erityisen nuori, jos kuvassa esitetään myös vakavaa väkivaltaa tai lapsen kohtelua erityisen nöyryyttävästi, jos rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti tai jos rikos on tehty osana järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaa ja rikos

on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Myös tässä tapauksessa yritys on rangaistava.

Sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan osalta myös hallussapito on poikkeuksellisesti säädetty rikoksena rangaistavaksi. Siten kiellettyä rikoslain 17 luvun 19 §:n mukaan on oikeudettomasti pitää hallussaan valokuvaa, videonauhaa, elokuvaa tai muuta todellisuudenmukaista kuvatallennetta, jossa esitetään 18 §:n 4 momentissa tarkoitettua lasta sukupuoliyhteydessä tai siihen rinnastettavassa seksuaalisessa kanssakäymisessä taikka muulla sukupuolisiveellisyttä ilmeisen loukkaavalla tavalla.

Teleyritysten oikeudesta vapaaehtoisin toimintaa lapsipornoaineiston levittäminen ulkomaisten lapsipornosivustojen kautta

Liikenne- ja viestintäministeriö teetti joulukuussa 2005 kaksi selvitystä lapsipornoaineiston levittämisen estämisestä. Toinen näistä selvityksistä keskittyi erityisesti pääsynestön tekniseen puoleen ja toinen lainsäädäntönäkökulmaan. Kysymys, johon lainsäädäntöselvityksellä pyrittiin vastaamaan oli se, millaisia muutoksia lainsäädäntöön vaadittaisiin siinä tapauksessa, että teleyritykset täytyisi velvoittaa levittämisen estämiseen. Selvitys kuitenkin sivusi myös kysymystä siitä, salliiko voimassa oleva lainsäädäntö teleoperaattoreiden vapaaehtoiset toimet asiassa. Vastaus oli yksiselitteisen myönteinen. Raportin johtopäätöksenä todetaan, että viestintämarkkinoita koskevat säännökset eivät millään osin estä teleyrityksen vapaaehtoisia toimia ulkomailta Suomeen kohdistuvan lapsipornon levittämisen estämiseksi.

Teleyrityksen toimintaa voidaan tarkastella esimerkiksi elinkeinovapauden näkökulmasta. Tällöin on katsottava, ettei operaattorin tarvitse edesauttaa laittoman materiaalin levittämistä omien järjestelmiensä kautta. Tätä voidaan pitää osana elinkeino- ja sopimusvapautta. Lakia sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003) koskenut hallituksen esitys (HE 54/2002 vp) sisälsi 20 §:ssä ehdotuksen teleyrityksen tai muun palvelimen ylläpitäjän oikeudesta keskeyttää verkkoviestin jakelu. Mietinnössään PeVM 14/2002 vp perustuslakivaliokunta esitti kuitenkin pykälän poistamista, koska se rajoit-

taisi laitteen ylläpitäjän keskeyttämisöikeuden vain rasistiseen ja pornografiseen aineistoon. Tässä yhteydessä valiokunta totesi seuraavaa: ”Verkkoviestintä perustuu yleensä laitteen ylläpitäjän ja tämän palveluja käyttävän sopimukseen, jossa määritellään myös viestinnässä noudatettavat sopimusehdot. Niiden perusteella operaattorilla on ja valiokunnan mielestä tuleekin olla oikeus keskeyttää sisällöltään selvästi lainvastaisten muidenkin kuin säännöksessä mainittujen viestien pitäminen yleisön saatavilla.” Tämän johdosta valiokunta poisti pykälän.

Asiakirjajulkisuudesta

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:ssä luetellaan salassa pidettävät viranomaisten asiakirjat. Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan salassa pidettäviä asiakirjoja ovat muun muassa poliisin ja muun esitutkintaviranomaisen rikosten ehkäisemistä tai niiden selvittämistä varten ylläpitämät rekisterit ja rikosten ehkäisemistä koskevat selvitykset.

Julkisuuslain 29 § sääntelee ne yleiset perusteet, joiden nojalla viranomainen on oikeutettu luovuttamaan muutoin salassa pidettäviä tietoja. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan luovuttaminen on mahdollista, jos salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta on lailla erikseen ja nimenomaisesti säädetty. Oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön tulkinnan mukaan tämä edellyttää varsin tarkkarajaista sääntelyä. Salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevia säännöksiä ei voida soveltaa laajentavasti.

Poliisilaissa (493/1995) on oma säännöksensä vaitiolovelvollisuudesta. Lain 43 §:n 1 momentin pääsäännön mukaan poliisin henkilöstöön kuuluvien virkamiesten vaitiolovelvollisuus määräytyy viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetyn lain mukaan. Poliisilain 43 §:n 3 momentin mukaan vaitiolovelvollisuus ei kuitenkaan estä asian ilmaisemista viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jolla säädetyn tehtävänsä vuoksi on tarve saada tieto muutoin salassa pidettävästä seikasta taikka henkilön luotettavuudesta tai sopivuudesta.

Edelleen poliisilain 43 §:n 4 momentin mukaan vaitiolovelvollisuus ei estä ilmaise-

masta sellaisia tietoja, joiden ilmaiseminen on yksittäistapauksessa tarpeen hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapautteen kohdistuvan rikoksen taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon välttämiseksi taikka valtion turvallisuuden varmistamiseksi.

Poliisilain 43 §:n 6 momentin mukaan poliisin henkilökisteriin talletettujen tietojen luovuttamisesta toiselle poliisiyksikölle ja muille viranomaisille teknisen käyttöyhteyden avulla tai konekielisessä muodossa ja ulkomaille säädetään henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetussa laissa sekä laissa henkilökisterien käyttämisestä turvallisuus selvityksiä annettaessa.

Kotimaisilla palvelimilla oleva lapsipornografinen aineisto

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 15 §:ssä säädetään vastuuvapaudesta tietojen tallennuspalveluisa. Sen mukaan tallennuspalveluja tarjoava ei ole vastuussa tallennettujen tietojen sisällöstä tai välittämisestä, jos hän toimii viipymättä tallentamansa tiedon saannin estämiseksi saatuaan tosiasiallisesti tietoonsa, että tallennettu tieto on ilmeisesti rikoslain 11 luvun 8 §:n tai 17 luvun 18 tai 18 a §:n vastainen. Rikoslain 17 luvun 18 ja 18 a §:ssä säännellään sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittämisestä, mihin sisältyy muun muassa lapsipornografia.

Olemassa olevassa laissa on näin ollen säädetty teleyritysten velvollisuudesta oman vastuunsa välttääkseen poistaa lapsipornomateriaali palvelimiltaan. Tästä kotimaisilla palvelimilla olevan materiaalin poistamisesta on erotettava ulkomailta Suomeen internetin kautta tapahtuva lapsipornografian levittäminen, jonka estotoimista on kyse ehdotetussa laissa.

Pelastakaa Lapset ry:n nettivihje –toiminta

Varsin monissa vertailumaissa on käytössä vihjetoiminta, joka mahdollistaa tehtyjen lapsipornomateriaalia koskevien havaintojen ilmoittamismenettelyn. Näin myös Suomessa, jossa vihjetoimintaa ylläpitää Pelastakaa

Lapset ry. Vihjepalvelimen toiminta perustuu kansainvälisen Inhope –verkoston toimintaan. Suomessa vihjeitä tulee päivässä vaihtelevasti 20-120 kappaletta. Toistaiseksi Pelastakaa Lapset ry on vienyt eteenpäin ulkomaisia lapsipornoa sisältäviä internet-sivustoja koskevia vihjeitä Inhope –verkoston kautta niissä tapauksissa, joissa sivusto on sijainnut verkoston jäsenvaltiossa ja muissa tapauksissa keskusrikospoliisin kautta.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaisen lainsäädäntö

Lapsipornografiaa koskevat kansainvälisöikeudelliset säännökset

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö tuomiin yleisesti ottaen kaikkialla niin yhteisökuin yksilötasollakin. Tämä on saanut ilmauksensa erinäisissä kansainvälisissä sopimuksissa.

Lasten oikeuksien suojelun lähtökohtana on YK:n lastenoikeuksien julistus, jossa todetaan muun muassa, että lapsen tulee saada nauttia erityistä suojelua, ja hänelle tulee lainsäädännöllä tai muulla tavoin suoda edellytykset ruumiillisesti, henkisesti, moraalisesti, sielullisesti ja sosiaalisesti terveeseen ja normaaliin kehitykseen vapaissa ja ihmisarvon mukaisissa oloissa. Säädetäessä tätä tarkoitettavia lakeja lapsen etujen tulee olla tärkeimpänä näkökohtana. Lasta on myös suojeltava kaikelta laiminlyönniltä, julmuudelta ja väärinkäytöltä. Häntä ei saa missään muodossa saattaa kaupankäynnin kohteeksi. Edelleen kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 7-8/1976, jäljempänä KP-sopimus) 24 artiklan mukaan lapsella on oikeus alaikäisyytensä edellyttämään suojeluun perheensä, yhteiskunnan ja valtion taholta.

Lapsen oikeuksi koskeva yleissopimus (SopS 60/1991) solmittiin vuonna 1989, ja Suomea sopimus on velvoittanut vuodesta 1991. Sopimuksen 34 artiklan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat suojelemaan lasta kaikilta riiston ja hyväksikäytön muodoilta. Tässä tarkoituksessa sopimusvaltiot ryhtyvät erityisesti kaikkiin tarkoituksenmukaisiin kansallisiin sekä kahden- ja monenvälisiin

toimenpiteisiin estääkseen lapsen houkuttelemisen tai pakottamisen osallistumaan laittomiin seksuaalisiin tekoihin, lasten hyväksikäytön prostituutiossa tai muussa laittomassa seksuaalisen toiminnan harjoittamisessa ja lasten hyväksikäytön pornografisissa esityksissä tai aineistoissa.

Euroopan neuvoston tietoverkkorikosyleis-sopimuksen 9 artiklan mukaan kunkin sopimuspuolen on ryhdyttävä tarvittaviin lainsäädännöllisiin ja muihin toimenpiteisiin säättääkseen lainsäädäntönsä mukaisesti rangaistavaksi tahallisen ja oikeudettoman:

- a) lapsipornografian tuottamisen tietojärjestelmän välityksellä tapahtuvaa levittämistä varten;
- b) lapsipornografian tarjoamisen tai saataville asettamisen tietojärjestelmän välityksellä;
- c) lapsipornografian levittämisen tai siirtämisen tietojärjestelmän välityksellä;
- d) lapsipornografian hankkimisen omaan tai toisen käyttöön tietojärjestelmän välityksellä; ja
- e) lapsipornografian hallussapidon tietojärjestelmässä tai tietovälineellä.

Käytännön kokemukset ulkomailla

Liikenne- ja viestintäministeriön syksyllä 2005 teettämässä selvityksissä on tarkasteltu tilannetta muutamissa vertailumaissa. Tiedot on saatu haastatteleamalla viranomaisia eri maissa. Pohjoismaista Ruotsi, Norja ja Tanska ovat toteuttaneet levittämisen estotoimia vapaaehtoiselta pohjalta. Missään näistä maista ei ole tiettävästi tehty lainsäädännön muutoksia vapaaehtoiseen järjestelmään siirtäessä. Poliisi on avustanut teleyrityksiä, jotka tekevät estotoimet vapaaehtoiselta pohjalta. Vaikka pääsyn estot voidaan eri tavoin kiertää, eivät pohjoismaiden järjestelmät näytä merkityksettömiltä, sillä näissä maissa teleyritykset ja poliisiviranomaiset ovat rekisteröineet jopa kymmeniä tuhansia päivittäisiä pääsy-yrityksiä lapsipornoaineistoa sisältäville sivustoille. Merkityksettömiksi estoja ei tee myöskään se, että suuri osa näistä pyrkimisyrittämisistä on varmasti ollut tahattomia, sillä tavoitteena on myös tällaisten pyrkimisyrittämisen estäminen.

Toimet perustuvat levittämisen ehkäisemi-

seen. Näiden kolmen maan lainsäädännöt poikkeavat lapsipornon kriminalisointien osalta hieman toisistaan, vaikka tunnusmerkkistöjä on viime aikoina muutettu kansainvälisten sopimusten pohjalta. Norjan lainsäädäntö on ankarin, sillä siellä huolimattomuus voi täyttää levittämisen tunnusmerkistön ja systemaattinen katselu on rangaistavaa. Ruotsissa pohditaan tällä hetkellä katselun säättämistä rangaistavaksi. Rangaistavuuden ulottuvuudella ei ole kuitenkaan ollut merkitystä pääsynestojen laillisuuden tarkastelussa.

Poliisin ja teleyritysten välillä on kussakin maassa sopimus, jossa yhteistyön muodot, kuten salassapitovelvoitteet ja vastuut sovitaan. Norjan ja Ruotsin osalta operaattorit nojautuvat järjestelyssä enemmän poliisin asemaan kuin Tanskassa, jossa teleyritys TDC esiintyy päätöksen tekeväenä ja protestit vastaanottavana tahona poliisin mukanaolosta huolimatta. Yhteistyösopimusten määräykset poikkeavat hieman toisistaan.

Norjan, Ruotsin ja Tanskan hallinto-oikeutta ei ole tutkittu poliisilakien eikä salassapitosääntöjen osalta. Kun muutoksia ei ole lainsäädäntöön tehty, on vanhat säännökset siis katsottu riittäviksi. Seuraavassa tarkastellaan vielä kutakin maata erikseen.

Ensimmäisenä Pohjoismaista *Norjassa* vapaaehtoinen järjestelmä käynnistyi syyskuussa 2004 teleyritys Telenorin aloitteesta. Kaikki suurimmat operaattorit ovat nykyään mukana järjestelmässä. Poliisi suorittaa sivujen seulonnan yhteistyössä muiden Pohjoismaiden poliisiviranomaisten kanssa. Tehtävää hoitaa Norjassa yksi henkilö. Norjan listalla on tällä hetkellä noin 1600 verkkotunnusta. Periaatteena on, että verkkotunnus on niin sanotusta top level domainista seuraava tunnus, jonka alla on useita alatunnuksia tai verkkosivuja. Listaa päivitetään keskimäärin noin kerran viikossa. Pysäytyssivulla sivuille pyrkijää kehoitetaan ottamaan yhteyttä poliisiin.

Teleyritysten kanssa tehdyn yhteistyösopimuksen mukaan poliisin tehtävänä on pitää asianmukaisesti ajan tasalla listoja sivuista, jotka sisältävät *Ruotsin* lainsäädännön mukaan laitonta aineistoa sekä sellaisen aineiston levitykseen liittyviä toimintoja, kuten maksunvälitystä. Lisäksi poliisin tulee säilyttää asiakirjoja, jotka osoittavat, miksi jokin osoite on otettu listalle. Poliisi käyttää listaa

lähettäessään salausten menetelmiä. Lisäksi poliisi tuottaa pysäytyssivun, joka tulee esiin laittomille sivuille pyrittäessä.

Teleyritys päivittää omalla puolellaan listan niin pian kuin mahdollista ja sitoutuu olemaan muuttamatta sitä. Teleyritys käyttää poliisin toimittamaa varoitussivua, mutta voi täydentää sitä omilla tiedoillaan. Yrityksen täytyy tiedottaa estotoimista neutraalisti suhteessa muihin yrityksiin. Teleyrityksen on pidettävä estolista luottamuksellisena ja vain tarvittavan teknisen henkilökunnan saatavilla.

Tanskassa teleyritys TDC ja poliisi ovat tehneet yhteistyösopimuksen, jolla pyritään ehkäisemään lapsipornomateriaalin levittämistä. Valtakunnan poliisin IT-tutkintayksikkö antaa TDC:lle jatkuvaa tietoa internet-osoitteista, jotka voivat sisältää Tanskan rikoslain 235 §:n kieltämää aineistoa. Samassa yhteydessä TDC:tä kehoitetaan estämään pääsy näille sivuille. Rikostutkinnan ja mahdollisen syyttämisen tekee poliisi ja syyttäjäviranomainen. Päätöksen estämisestä tekee kuitenkin TDC yleisten sopimusehtojensa mukaisesti. Tällöin käytetään pysäytyssivua. Vain asiakkaalla on oikeus vaatia sivujen avaamista. Käytännössä nimen poistaminen suljettujen listalta virhetilanteissa hoituu muutamassa tunnissa.

Iso-Britannian johtava teleyritys British Telecom käynnisti vapaaehtoisen estojärjestelmän tietävästi ensimmäisenä vuonna 2001 osana yrityksen yhteiskuntavastuuta. Järjestelmä on kokonaan itsesääntelyyn perustuva, vaikka Englannin sisäasiainministeriö (Home Office) on antanut kiitoksensa hankkeelle. Tällä hetkellä kaikki isommat teleyritykset ovat ottaneet järjestelmän käyttöönsä. Vain kaksi pienempää teleyritystä ei ole ottanut järjestelmää käyttöönsä.

Verkkosivujen tarkkailua suorittaa yksityinen Internet Watch Foundation, joka raportoi teleyritysten lisäksi poliisille. Poliisi ei kuitenkaan ole järjestelmän laillisuuden takaajana, vaan on vastaanottavana yhteistyökumppanina. Lapsipornosivuille pyrkivälle ei esitetä mitään tiedotetta estosta, vaan näytölle ilmestyy ”page not found”-teksti. Asiakas ei myöskään voi vaatia suodatuksen purkamista kohdallaan.

Vastaava vapaaehtoinen järjestelmä on otettu käyttöön Australiassa, Uudessa See-

lannissa ja Kanadassa ja Yhdysvaltojen muutamassa osavaltiossa.

2.3. Nykytilan arviointi

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole mitään sellaista, mikä rajoittaisi teleyritysten mahdollisuuksia vapaaehtoisin toimin estää ulkomailla olevien internet-sivustojen kautta tapahtuvaa lapsipornografisen aineiston levittämistä Suomessa. Teleyritykset ovat ilmoittaneet olevansa valmiita aloittamaan suodatus-toimet saatuaan lapsipornosivuja koskevan listan poliisilta. Epäselvänä tilannetta on kuitenkin pidetty siltä osin, voiko poliisi luovuttaa laatimansa listan lapsipornomateriaalia sisältävistä sivustoista teleyrityksille. Lausunto on tarpeen tämän epäselvyyden poistamiseksi.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Lapsipornografia on määritelty YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen lisäpöytäkirjassa siten, että kyse on mistä tahansa tuotoksesta, jossa lapsi on joko todellisuudessa tai sitä vastaavassa selkeästi seksuaalisessa toiminnassa mukana tai jossa lapsen sukupuolielimet ovat kuvattuna seksuaalista käyttöä varten. Kuvissa käytetään lasta seksuaalisella tavalla hyväksi siten, että lapsen perustavaa laatua olevia ihmisoikeuksia loukataan vakavasti. Kuvissa esiintyvät lapset ovat usein vanhemmiltaan siepattuja.

Internetissä liikkuvan lapsipornografian määrä on lisääntynyt viime vuosina huomattavasti. Siitä on tullut satojen miljoonien dollarien arvoista rikollista liiketoimintaa. Tämän ilmiön torjumiseksi tarvitaan uusia keinoja. Levittämisen estäminen estämällä pääsy lapsipornomateriaalia sisältäville sivustoille on yksi keino tässä toiminnassa.

Lasten suojeleminen kaikenlaiselta hyväksikäytöltä, mukaan lukien seksuaaliselta hyväksikäytöltä, on asia, joka sitoo myös Suomea useiden eri kansainvälisten sopimusten nojalla. Ehdotetun lain tarkoituksena on varmistaa, että poliisilla on oikeus luovuttaa te-

leyrityksille luettelo lapsipornomateriaalia sisältävistä sivustoista. Samalla myös muita lapsia ja nuoria suojellaan estämällä heitä vahingossa tai ajattelemattomuuttaan näkemästä materiaalia, joka on heille haitallista.

Esityksellä luodaan menettely, joka itesääntelyyn perustuen antaa sekä teleyrityksille että poliisille mahdollisuuden puuttua yhteen vakavaan lasten seksuaalisen hyväksikäytön muotoon. Teleyrityksillä on tämän lain myötä mahdollisuus ottaa käyttöön sellaisia menetelmiä, jotka osoittavat niiden kantavan yhteiskunnallista vastuuta sen sijaan, että ne antaisivat käyttöä järjestelmiään hyväksi rikollisen aineiston tehokkaana levityskanavana. Poliisi puolestaan voi käyttää lain suomia mahdollisuuksia estääkseen sellaisen rikollisen materiaalin levittämistä, jota yleisesti pidetään ilmauksena vakavasta lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Myös muiden toimijoiden, erityisesti lastensuojelun parissa toimivien järjestöjen ja viranomaisten toivotaan saavan ehdotetusta laista lisää mahdollisuuksia toimia ulkomailta internetin kautta Suomeen tapahtuvan lapsipornon levittämisen estämiseksi. Jatkossa esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry voi toimittaa ulkomailla sijaitsevia lapsipornosivustoja koskevat tietonsa poliisille myös edistääkseen kotimaisia estotoimia. Samalla tietoisuutta ilmiöstä ja siitä, kuinka siihen voi reagoida, voidaan edistää.

3.2. Toteuttamisvaihtoehdot

Lastensuojelun edistämiseksi olisi voitu valita myös lähtökohta, joka velvoittaisi teleyritykset estotoimiin. Tätä ei kuitenkaan ole pidetty tarpeellisena, sillä teleyritykset ovat ilmoittaneet olevansa valmiita ryhtymään estoihin vapaaehtoiselta pohjalta. Estotoimien tekninen toteutus jää teleyritysten harkittavaksi. Valittujen menettelyjen toimivuutta tullaan arvioimaan myöhemmin. Mikäli vapaaehtoinen järjestely osoittautuu tehottomaksi, estettä velvoittavan lainsäädännön valmistelun aloittamiselle ei ole.

Poliisi on ehdottanut, että erillisen lain säätäminen voitaisiin välttää sillä, että poliisi luovuttaisi ulkomaisia internet-sivustoja koskevan luettelon Viestintävirastolle viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun

lain 29 §:n nojalla. Kyseisessä pykälässä säädetään viranomaisen oikeudesta antaa salassa pidettäviä tietoja toiselle viranomaiselle. Poliisin käsityksen mukaan Viestintävirasto olisi sitten voinut luovuttaa luettelot teleyrityksille Viestintämarkkinalain 119 §:n mukaisen viestintämarkkinalain säännösten noudattamiseen kohdistuvan valvontavelvollisuutensa nojalla. Kuitenkin on niin, että jos asiakirjat ovat viranomaisten julkisuudesta annetun lain nojalla salassa pidettäviä yhden viranomaisen hallussa, ovat ne yhtä lailla salassa pidettäviä toisenkin viranomaisen hallussa, jollei jotakin asiakirjajulkisuutta säätelevää erityissäännöstä ole osoitettavissa. Tämä salassapitoperusteiden yleispätevyys oli keskeisiä julkisuuslailla toteutettuja uudistuksia (HE 30/1998 vp, s. 86 ss., VNS 5/2003, s. 21). Sellaisia erityissäännöksiä, jotka oikeuttaisivat Viestintäviraston luovuttamaan salassa pidettäviä tietoja teleyrityksille, ei ole. Tämän johdosta ehdotettu menettely ei olisi ollut toteuttamiskelpoinen.

3.3. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, joka sisältäisi 7 pykälää. Lain keskeisin sisältö on 3–6 §:ssä.

Ehdotetussa 3 §:ssä säädettäisiin, että teleyrityksellä on oikeus tarjota palvelujaan siten, että niiden avulla ei ole pääsyä ulkomailta ylläpidettäviin lapsipornosivustoihin. Ehdotetun 4 §:n mukaan poliisi voisi laatia, ylläpitää ja päivittää luetteloja sellaisista ulkomaisista internetsivustoista, joilla on lapsipornomateriaalia.

Ehdotetussa 5 §:ssä säädettäisiin tiedottamisvelvollisuudesta. Sen mukaan poliisin on yhteistyössä teleyritysten kanssa laadittava tiedote, joka kertoo levittämisen eston toteuttamisesta. Lisäksi tiedotteessa on oltava mainittuna ne tahot yhteystietoineen, joihin voidaan ottaa tarvittaessa yhteyttä. Tiedotteen on tultava nähtäväksi joka kerta, kun levittämisen esto toteutetaan. Tällä tavoin pyritään takaamaan järjestelyn läpinäkyvyys.

Esityksen keskeisin ehdotus on 6 §:n 2 momentti, jossa säädettäisiin poliisin oikeudesta luovuttaa lapsipornomateriaalia sisältäviä sivustoja koskeva luettelo ja sitä koskevia tietoja teleyrityksille.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksestä teleyrityksille aiheutuvat kustannukset voivat olla seurausta vähentyneestä välitetystä liikenteestä, järjestelmien ajantasaistamisesta sekä hallinnollisesta työstä. Teleyritysten mukaan kustannusten arviointi euromääräisesti on erittäin vaikeaa. Arviot ovatkin vaihdelleet suuresti. Joidenkin suurten teleyritysten mukaan kertaluontoisia investointeja voi syntyä 100 000 – 300 000 euron suuruusluokkaa, toiset eivät mainitse tällaisia kuluja laisinkaan. Vuotuiset kustannukset voivat eri arvioiden mukaan vaihdella muutamasta tuhannesta eurosta jopa 200 000 euroon.

Esityksen tavoitteena on osaltaan vaikeuttaa sitä rikollista liiketoimintaa, joka on syntynyt lapsipornografian ympärille. Tällaisen materiaalin määrä internetissä on viime vuosina yleistynyt voimakkaasti, ja muun muassa materiaalin saaminen luottokorttimaksua vastaan on jo varsin yleistä. Tällainen liiketoiminta on suureksi osaksi kansainvälisten rikollisryhmittymien käsissä. Muun muassa eräät luottokorttiyhtiöt ovat osaltaan ryhtyneet toimimaan tätä ilmiötä vastaan pyrkimällä estämään korttiansa käytön lapsipornografian ostossa.

4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ulkomailla sijaitsevia lapsipornomateriaalia sisältäviä sivustoja koskevan luettelon laadinta, ylläpito ja päivitys on esityksen mukaan poliisin tehtävä. Lisäksi tulee tarvittava yhteydenpito teleyrityksiin, kansalaisjärjestöihin ja muihin toimijoihin sekä mahdolliset luettelon korjaustarpeita koskevat yhteydenotot. Tehtävä vaatii poliisin arvion mukaan noin 0,5 henkilötyövuotta, mikä tarkoittaa noin 25 000 euron vuotuisia kustannuksia.

4.3. Yhteiskunnalliset vaikutukset

Lapsipornografiaa tullaan tekemään, levittämään ja hankkimaan estoista huolimatta. Silti esityksellä mahdollistettavat toimet ovat yksi keino toimia tätä ilmiötä vastaan, jossa kuvien kohteena olevien lasten ihmisoikeuksia loukataan vakavalla tavalla. Ulkomaiset esimerkit osoittavat, että estot ovat pysäyttäneet varsin suuria määriä lapsipornomateriaalia sisältäviin sivustoihin kohdistuvia pyrkimisyrittäjiä. Suuri osa näistä yrityksistä on varmasti ollut tahattomia, mutta myös tällaisten sivustoille ohjautumisten estämisellä on arvonsa. Yleisesti ottaen lapsipornosivustoille joutumista vahingossa pidetään aikuisväestön piirissä epämiellyttävänä. Tärkeämpää on kuitenkin se, että lakiehdotuksella pyritään myös tällä tavoin edistämään alaikäisten suojelua, kun lapset ja nuoret eivät vahingossa tai ajattelemattomuuttaan saa nähtäväkseen materiaalia, joka varmasti on heille vahingollista.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja –aineisto

Esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä. Sen valmistelun yhteydessä on pyritty tiukasta aikataulusta huolimatta kuulemaan muun muassa kansalaisjärjestöjä, teleyrityksiä ja poliisin edustajia. Lakiehdotusta valmisteltaessa on myös oltu yhteistyössä oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön kanssa.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Asiassa käytiin varsin laaja, joskin ripeä lausuntokierros. Lausuntopyyntö lähetettiin noin 250 taholle, minkä lisäksi esitysluonnos lausuntopyyntöineen oli nähtävissä ja kommentoitavissa liikenne- ja viestintäministeriön internet –sivuilla.

Vastauksia saatiin 40 taholta. Näistä 8 ilmoitti, ettei anna lausuntoa asiassa. Varsinaisen lausunnon asiassa ovat antaneet sisäasiainministeriö, Keskusrikospoliisi, Kilpailuvirasto, Kuluttajavirasto, Suojelupoliisi, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Viestintävirasto, Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto, Turun yliopisto, CSC-Tieteellinen laskenta Oy, F-Secure Oy, FiCom ry, Finnet-Liitto ry, Kes-

kuskauppakamari, Kuluttajat-Konsumenterna ry, Kuntaliitto, Lapsiasiainvaltuutettu, Mainostajien Liitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, Pelastakaa Lapset ry, Petteri Järvinen Oy, Stakes, Sun Microsystems Oy, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Audiovisuaalisen Alan Tuottajat SATU ry, Suomen Yrittäjät ry, TDC Song Oy, TeliaSonera Oyj, TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry, TNNet Oy ja Viestinnän Keskusliitto.

Vastaajista 13 on pitänyt lakiehdotusta perusteltuna ja tarpeellisena, eikä ole esittänyt muutosehdotuksia lakitekstiin tai sen perusteluihin. Vastaajista 16 on pitänyt lakiehdotusta sinällään perusteltuna ja tarpeellisena, mutta on esittänyt huomioita joko yleisellä tasolla tai yksityiskohdista. Vastaajista ainoastaan kolme on vastustanut lakiehdotuksen antamista tai pitänyt sitä tarpeettomana.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Jyväskylän yliopisto ovat esittäneet harkittavaksi, tulisiko Suomeen perustaa erillinen yksityinen tai julkinen valvontaelin, joka toimisi ilmoitusten vastaanottajana ja raportoi laittomista sivuista poliisille. Ehdotuksiin liittyy luonnollisesti sellainen kustannusnäkökulma, ettei niitä voida tämän esityksen yhteydessä arvioida. Esityksen valmistelu-prosessin kuluessa on lastensuojelu- ja muita vastaavia järjestöjä kuitenkin pyritty rohkaisemaan aktivoitumaan yhä lisää ja toimittamaan tietonsa lapsipornografiaa sisältävistä sivustoista poliisille. Pelastakaa Lapset ry onkin ilmoittanut jatkavansa vihjepalvelin-toimintaansa ja siihen liittyvää tiedottamista edelleen. Lapsiasiainvaltuutettu puolestaan toteaa, että lapsipornografian estotoimissa tavoitteena tulee olla eri toimijoiden välinen yhteistyö ja voimavarojen paras mahdollinen käyttö. Myös kansainvälisellä tasolla Suomelta toivotaan asiassa aktiivista otetta.

TeliaSonera Oyj ja TDC Song Oy, Ficom ry ja Finnet-Liitto ry sekä Keskuskauppakamari ovat kiinnittäneet huomionsa lähinnä kolmeen eri kohtaan. Ensinnäkin ”lapsipornosivuston” määritelmää 2 §:ssä pidettiin liian laajana. Määritelmää onkin huomautusten johdosta muutettu siten, että kyseeseen voi selkeästi tulla ainoastaan internetin kautta levitettävä aineisto. Toiseksi 3 §:ään haluttiin lisäselvennystä teleyritysten vastuukysymyksen osalta. Tätä kohtaa on perusteluissa pyritty avaamaan lisää siten, että normaalien va-

hingonkorvausoikeudellisten säännösten todetaan soveltuvan. Kolmanneksi yllä mainitut tahot ehdottivat, että ehdotetun lain 5 §:ssä säädettäisiin poliisin olevan se taho, johon voitaisiin tarvittaessa olla yhteydessä. Perusteluja on myös tältä osin pyritty lisäämään, mutta poliisia ei haluttu ehdottaa laissa nimenomaisesti säädettäväksi yhteydenottotahoksi sen johdosta, että laadittavassa tiedotteessa voitaisiin mainita useampi kuin yksi yhteydenottotaho ja siten pyrkiä esimerkiksi madaltamaan yhteydenottokynnystä.

F-Secure Oy, TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry ja CSC – Tieteellinen laskenta Oy ovat kukin hieman eri näkökulmista tuoneet esille sen, kuinka rajataan niiden piiri, joille poliisin tulisi luovuttaa tietoja laatimastaan luettelosta. Asiassa on päädytty siihen, ettei kyseeseen voi tulla luovuttaminen yhteisötilaajiksi luokiteltaville yrityksille, koska niiden piirin rajaaminen hyvästä tarkoituksesta huolimatta olisi mahdotonta. Teleyrityksen määritelmää 2 §:ssä muutettiin siten, että poliisi voi luovuttaa listan ainoastaan viestintämarkkinalain mukaisen toimiluvan hakemiseen tai teletoimintailmoituksen tekemiseen velvoitetulle teleyritykselle. Tiedonsaajien piiri on näin tarkoin rajattu.

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry on myös esittänyt laissa erikseen mainittavaksi, että tiedon välittäminen jo suljetusta sivusta tai suljettujen sivujen listan julkaiseminen yksittäisten kansalaisten tai kansalaisjärjestöjen toimesta sananvapauteen vedoten olisi mahdollista. Lakiehdotuksen taustalla on kuitenkin koko ajan ollut se lähtökohta, että luettelo lapsipornografiaa sisältävistä ulkomaisista internet-sivustoista on salassa pidettävä. Tämä seikka on myös todettu ehdotuksen 6 § 1 momentissa. Jos se olisi julkinen asiakirja, saatettaisiin sitä käyttää myös väärin. Tämän johdosta tietojen julkaisemista sellaisista sivustoista, joille pääsy on estetty, ei voida rohkaista myöskään yksityisten kansalaisten tai kansalaisjärjestöjen toimintana.

Tietosuojavaltuutetun lausunnossa katsotaan muun muassa, että lakiehdotuksessa tulisi tarkemmin määritellä niiden tietojen luonne, joita poliisin laatimaan luetteloon voidaan sisällyttää. Perusteluja on lisätty myös tältä osin todeten, että luettelossa ei voi olla kyse henkilötiedoista. Alun perin esitys-

luonnoksessa kaavailtiin tietosuojavaltuutelle oikeutta saada poliisilta tietoja ehdotetun lain mukaisesta toiminnasta. Koska kyse ei kuitenkaan voi olla henkilötiedoista, ei ehdotetussa laissa tarkoitettu toiminta voi myöskään kuulua tietosuojavaltuutetun toimivaltaan. Valvontamahdollisuuksien tehostamiseksi pyrittiin myös tutkimaan mahdollisuutta laajentaa kanteluviranomaisten tiedonsaantioikeuksia, mutta muuhun oikeusjärjestelmään sopivaa keinoa ei asiassa löytynyt. Perusteluissa kuitenkin todetaan, että yleiset oikeussuojasäännökset, kuten esimerkiksi kantelumahdollisuus, kohdistuvat luonnollisesti myös tässä laissa säädettäväksi ehdotettuun poliisin toimintaan.

Keskusrikospoliisin lausunnossa kiinnitetään huomiota muun muassa lapsipornosivuston määrittelmään ja 4 §:n 2 momentin sanamuotoon. Pykälää ja perusteluita on pyritty täydentämään näiltä osin. Lisäksi keskusrikospoliisi on kiinnittänyt huomiota siihen, että 5 §:n sisältämä poliisille asetettu velvoite laatia nähtäväksi tuleva tiedote yhteistyössä teleyritysten kanssa on käytännössä vaikea toteuttaa, koska teleyrityksiä on lähes 200. Perusteluita on pyritty myös tältä osin selkeyttämään.

Petteri Järvinen Oy on pitänyt lausunsaan lakiehdotusta tarpeettomana ja tietoverkkojen tulevan kehittämisen kannalta suorastaan haitallisena. Yritys katsoo, ettei lailla todellisuudessa pystytä estämään lapsipornon levitystä ulkomaisten internet-sivujen kautta. Kyseessä on näkemysten ristiriita, johon ei ole löydettävissä ratkaisua lakiehdotuksen

sanamuotoja kehittämällä. Toisaalta nimittäin muun muassa vihjepalvelua ylläpitävä Pelastakaa Lapset ry katsoo lakiehdotuksen tarjoavan yhden mahdollisuuden puuttua myös todelliseen hyväksikäyttöön etenkin sen johdosta, että järjestö näkee asiassa eräänlaisen porttiteorian. Monet hyväksikäyttäjät, jotka myöhemmin siirtyvät vertaisverkkojen jake-lun piiriin, ovat aloittaneet katselun internetissä yleisesti saatavilla olevasta materiaalista. Järjestö toteaa lausunnossaan, että lapsen kohdistuvan seksuaalisen väkivallan kuvauksen kuva-aineisto on yksi maailman tuottoisimpia ja nopeimmin kasvavia internetin liiketoimintoja. Uusia asiakkaita houkuteltaan juuri julkisten internet-sivunäytteitten kautta. Valtaosa laittomasta aineistosta on piilossa, mutta markkinointi ja uusien asiakkaiden hankinta tapahtuu julkisen verkon kautta.

Edelleen Petteri Järvinen Oy ilmaisee lausunnossaan huolensa sen johdosta, että estotoimia tulevaisuudessa tullaan vaatimaan mitä erilaisimpien sisältöjen osalta. Onkin mahdollista, että tätä keskustelua tullaan lakiehdotuksesta riippumatta muutaman vuoden sisällä käymään niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Tämä lakiehdotus ei kuitenkaan tulkinnallisesti avaa mahdollisuuksia mihinkään muuhun kuin lapsipornografian ulkomaisten internet-sivustojen kautta tapahtuvan levittämisen estotoimiin.

Turun yliopisto arvostelee lausunnossaan lakiehdotusta erityisesti sananvapausperustein. Asiaa on käsitelty laajemmin yksityiskohtaisten perustelujen jaksossa 2.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Lain tarkoitus. Ehdotetun pykälän mukaan lain tarkoituksena on edistää toimenpiteitä, joilla suojataan lapsia ja heidän perusoikeuksiaan. Lailla ei luoda järjestelmää, jolla velvoitettaisiin teleyritykset estämään pääsy lapsipornosivustoille, vaan levittämisen estot perustuvat teleyritysten vapaaehtoisesti toteuttamiin toimenpiteisiin. Lain tavoitteena

on mahdollistaa nämä toimenpiteet siten, että poliisin oikeus luovuttaa lapsipornosivustoja koskeva luettelo varmistetaan.

Laki kohdistuu ulkomailta ylläpidettäviin lapsipornosivustoihin, sillä pääsääntöisesti materiaali on muualla kuin Suomessa ylläpidettävää.

2 §. Määritelmät. Ehdotettu pykälä sisältää lain kannalta tarpeelliset määritelmät. Pykälän 1 kohdan mukaan lapsipornosivustolla

tarkoitetaan lasta esittävän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämistä internetin kautta. Sanamuodolla viitataan suoraan rikoslain 17 luvun 18 §:n 1 momentin 1 kohtaan, jonka mukaan lasta esittävän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan tai kuvatalteen valmistaminen, kaupan pitäminen, maasta vienti ja maahan tuonti sekä muu levitys on kiellettyä. Lapsena pidetään sanotun pykälän 4 momentin mukaan kahdeksaatoista vuotta nuorempaa henkilöä. Rikoslain 17 luvun 18 a §:ssä säädetään törkeästä tekemästä ja 19 §:ssä lasta esittävän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan hallussapidon rangaistavuudesta.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan teleyrityksellä tarkoitetaan viestintämarkkinalain (393/2003) 2 §:n 21 kohdan mukaisesti joko lain 2 §:n 17 kohdan mukaista verkkoyritystä tai 19 kohdan mukaista palveluyritystä, joka on velvollinen hakemaan mainitun lain 4 §:n mukaista toimilupaa tai tekemään saman lain 13 §:n 1 momentissa tarkoitetun teletoimintailmoituksen. Verkkoyrityksellä tarkoitetaan viestintämarkkinalain mukaan yritystä, joka tarjoaa omistamaansa tai muulla perusteella hallussaan olevaa viestintäverkkoa käytettäväksi viestien siirtoon, jakeluun tai tarjolla pitoon. Palveluyrityksellä tarkoitetaan yritystä, joka siirtää viestejä hallussaan olevassa tai verkkoyritykseltä käyttöönsä saamassa viestintäverkossa taikka jakelee tai pitää tarjolla viestejä joukkoviestintäverkossa. Joukkoviestintäverkolla puolestaan tarkoitetaan viestintämarkkinalain 2 §:n 6 kohdan mukaan viestintäverkkoa, jota pääsääntöisesti käytetään televisio- tai radio-ohjelmistojen tai muun kaikille vastaanottajille samanlaisena välitettävän aineiston lähettämiseen tai tarjolla pitoon. Teleyritysten rajaaminen tämän lain tarkoituksen mukaan toimilupa- ja teletoimintailmoitusvelvollisiin teleyrityksiin merkitsee sitä, että niiden yritysten joukko, joka voi saada tiedon poliisin jäljempänä 4 §:n mukaisesti laatimasta luettelosta, on tarkoin rajattu.

3 §. Teleyrityksen oikeus päättää tarjoamistaan palveluista. Ehdotetun 3 §:n mukaan teleyrityksellä on oikeus tarjota palvelujaan siten, että niiden avulla ei ole pääsyä lapsipornosivustoihin. Viestintämarkkinoita koskevat voimassa olevat säännökset eivät miltään osin estä teleyrityksen vapaaehtoisia

toimia ulkomailta Suomeen kohdistuvan lapsipornon levittämisen estämiseksi. Teleyrityksen oikeuden tarjota palvelujaan siten, että niiden avulla ei ole pääsyä lapsipornosivustoihin voidaan katsoa jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan olevan osa teleyrityksen elinkeinovapautta. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on mietinnössään PeVM 14/2002 vp todennut, että verkkoviestintä perustuu yleensä laitteen ylläpitäjän ja tämän palveluja käyttävän sopimukseen, jossa määritellään myös viestinnässä noudatettavat sopimusehdot. Niiden perusteella operaattorilla on ja valiokunnan mielestä tuleekin olla oikeus keskeyttää sisällöltään selvästi lainvastaisten viestien pitäminen yleisön saatavilla. Ehdotettu säännös on siis luonteeltaan toteava, eikä sillä ole tarkoitus muuttaa voimassa olevaa oikeustilaa.

Säännöksestä käy yksiselitteisesti ilmi se seikka, että lapsipornografian levittämisen estäminen ulkomaisten internet-sivustojen kautta toteutetaan teleyritysten vapaaehtoisin toimin. Myös estojen tekninen toteutus jää teleyritysten harkintaan. Tavoitteena on kuitenkin, että estotoimilla on todellista vaikutusta.

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 13-15 §:ssä säädetään vastuuvapaudesta eri tilanteissa. Teleyrityksen ei voitane katsoa esimerkiksi muuttaneen tai valinneen siirrettäviä tietoja sen perusteella, että se on ryhtynyt vapaaehtoisin lapsipornon levittämisen estotoimiin, sillä sillä on yllä mainitun perustuslakivaliokunnan kannanoton mukainen oikeus keskeyttää sisällöltään selvästi lainvastaisten viestien pitäminen yleisön saatavilla. Ei myöskään voitane ajatella, että palveluntarjoajalla olisi tietoyhteiskunnan palvelun tarjoamisesta annetun lain 13 §:n nojalla velvollisuus pidättyä lainvastaisen materiaalin levittämisen estotoimista tiedonsiirto- ja verkkoyhteyspalvelussa samalla, kun sillä olisi saman lain 15 §:n nojalla vastuuvapauden menettämisen uhalla velvollisuus poistaa ilmeisen lainvastainen sisältö kotimaisilta palvelimilta.

Ehdotetulla toteavalla säännöksellä ei olisi vaikutusta mahdollisiin vahingonkorvausky symyksiin, vaan tapauskohtaisesti pätisivät voimassa olevat yleiset tai sopimusoikeudelliset vahingonkorvaussäännökset.

Teleyritysten vapaaehtoisin toimin toteut-

tamien lapsipornon levittämisen estotoimien vaatima tunnistamistietojen käsittely on mahdollista sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004) 9 §:n mukaisesti. Sanotun pykälän 1 momentissa todetaan, että tunnistamistietoja saa käsitellä siinä määrin kuin se on tarpeen verkkopalvelun, viestintäpalvelun tai lisäarvopalvelun toteuttamiseksi ja käyttämiseksi sekä näiden tietoturva huolehtimiseksi.

4 §. Lapsipornosivustojen kartoitus. Ehdotetun 1 momentin mukaan poliisi voi laatia, ylläpitää ja päivittää laissa tarkoitettuja lapsipornosivustoja koskevaa luetteloa. Poliisilain (493/1995) 1 §:n 1 momentin mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskunta- rauhan turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Säännökselle antavat tarkemman sisällön poliisilaissa ja monissa muissa laeissa poliisin tehtäviksi säädetty toimet. Poliisilakia koskevan hallituksen esityksen (HE 57/1994 vp) mukaan ennaltaehkäisy laajassa mielessä tarkoittaa rikostorjunta kokonaisuudessaan. Suppeassa mielessä ennaltaehkäisevällä toiminnalla tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joihin voidaan ryhtyä ennen yksittäisen rikoksen tapahtumista. Tähän perustuen poliisi on hallituksen esityksen mukaan osallistunut muun muassa suojausneuvontaan, ammattirikollisten valvontaan, tieliikenneympäristön kehittämishankkeisiin, koulutukseen ja tieteellisiin tutkimuksiin. Lapsipornografian levittäminen on rikos, jonka lähteet sijaitsevat usein ulkomailla. Siten poliisilla ei yleensä ole alueellista toimivaltaa ryhtyä rikosten selvittämiseen ja syyteharkintaan saattamiseen. Estettä ei silti ole sille, että poliisi toimii Suomessa tänne vaikutuksensa ulottavien rikosten toteutumisen ehkäisemiseksi.

Luetteloa laatiessaan poliisi toimii normaallilla virkavastuullaan. Samoin mahdollisiin vahingonkorvauskysymyksiin sovelletaan samoja säännöksiä kuin poliisin toimintaan yleensä. Luettelon laatimisesta, ylläpitämisestä tai päivittämisestä ei synny valituskelpoista päätöstä. Yleiset oikeussuojasäännökset, kuten esimerkiksi kantelumahdollisuus, kohdistuvat luonnollisesti myös tässä laissa säädettäväksi ehdotettuun poliisin toimintaan.

Niitä tietoja, joita luetteloon voidaan merkitä, ei ole säännöksessä tarkemmin rajattua sen johdosta, että estotoimien tekninen toteutus on tarkoitus jättää teleyritysten harkintaan. Näin ollen on perusteltua, ettei ehdotettu lain säännös rajoita teknisen toteutuksen mahdollisuuksia myöskään tulevaisuutta ajatellen. On kuitenkin selvää, ettei luetteloon ole tarkoitus merkitä henkilötietoja, jolloin ei myöskään muodostu henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettua henkilörekisteriä. Luettelossa ei myöskään voi olla tietoja luottamuksellisista viesteistä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan poliisi pyytää ja vastaanottaa luettelon laatimista, päivittämistä ja ylläpitämistä varten tietoja muun muassa kansalaisjärjestöiltä, yksityisiltä henkilöiltä, teleyrityksiltä ja muilta viranomaisilta. Ehdotetulla momentilla ei luoda pyynnön kohteelle velvollisuutta tietojen luovuttamiseen. Sellainen taho, jolla on hallussaan tieto mahdollisesta lapsipornosivustosta, voi myös oma-aloitteisesti kääntyä tietoihin poliisin puoleen. Ehdotettu momentti on luonteeltaan toteava, eli sillä ei ole tarkoitus muuttaa voimassa olevaa oikeustilaa. Lakiin on kuitenkin haluttu ottaa asiaa koskeva kirjaus sen vuoksi, että siten voitaisiin rohkaista eri tahoja ottamaan yhteys poliisiin ja kertomaan tietonsa. Lista ei siten myöskään ole tyhjentävä, vaan kyse on esimerkkituettelosta. Poliisin velvollisuutena on tarkistaa saamansa tiedon paikkansa pitävyyden.

Ehdotetussa pykälässä ei anneta tarkempia ohjeita luettelon laatimisesta, ylläpidosta ja päivittämisestä, joten niiden käytännön toteutus jätetään poliisin harkintaan. Esimerkinomaisesti voidaan kuitenkin todeta, että Norjassa listaa päivitetään noin kerran viikossa.

5 §. Tiedottamisvelvollisuus. Ehdotetun 5 pykälän mukaan poliisin on laadittava tiedote, joka tulee näkyviin joka kerta, kun joku pyrkii sellaiselle sivustolle, johon pääsy on estetty. Tiedotetta laatiessaan poliisi voi toimia yhteistyössä teleyritysten kanssa. Tiedotteesta on käytävä ilmi se, että sivustolle pääsy on estetty, miksi se on estetty ja mihin voi ottaa yhteyttä, jos syystä tai toisesta katsoo sen olevan tarpeellista. Yhteystiedot on myös selvästi mainittava.

Mitään estettä ei ole sille, että yhteystahojia on myös useampia kuin yksi. On luonnollis-

ta, että yhteys voitaisiin ottaa ainakin poliisiin. Tämän lisäksi voitaisiin yhteystahona mainita esimerkiksi teleyritys tai järjestö. Tällä voitaisiin pyrkiä yhteydenottokynnyksen madaltamiseen. Myös tiedotteen tekninen toteutus jätetään poliisin ja teleyritysten yhteistyössä harkittavaksi. Erityisesti teknisessä puolessa avainasemassa lienevät juuri teleyritykset, vaikka säännös ei luokaan teleyrityksille velvoitetta yhteistoimintaan. Käytännössä kaikkien teleyritysten lienee mahdotonta osallistua tiedotteen laadintaan. Poliisi voi harkintansa mukaan toimia yhteistyössä jonkin tai joidenkin teleyritysten ja niitä edustavien tahojen kanssa. Ehdotetun säännöksen tarkoituksena on varmistaa ehdotetun järjestelmän läpinäkyvyys.

6 §. Salassapito ja tietojen luovutus. Ehdotetun 1 momentin mukaan poliisin 4 §:n mukaisesti laatima luettelo on salassa pidettävä. Ehdotettu säännös olisi salassapitoa koskeva erityissäännös. Asian jättäminen pelkästään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain varaan saattaisi aiheuttaa salassapidon tulkinnanvaraisuuden, minkä vuoksi on katsottu tarpeelliseksi erityissäännöksen avulla varmistaa luettelon tietojen salassapito.

Ehdotetun pykälän säännökset koskevat yhtä lailla alkuperäistä luetteloa kuin sen päivityksiäkin. Samoin ehdotetun pykälän säännökset koskevat yhtä lailla koko luetteloa kuin myös jotakin osaa tai yksityiskohtaa siitä.

Momenttiin otettaisiin ehdotuksen mukaan myös säännös, jonka mukaan teleyrityksen työntekijän ja teleyrityksen lukuun toimivan vaitiolovelvollisuuteen sovellettaisiin julkisuuslain 23 ja 35 §:ää. Mainitut henkilöpiirit eivät ole julkisuuslain soveltamisalan piirissä. Ehdotettu säännös merkitsisi muun ohella, että siinä mainittuja henkilöitä koskisi paitsi kielto olla ilmaisematta sivullisille luettelosta saamia tietoja, myös näitä tietoja koskeva hyväksikäyttökielto. Vaitiolovelvollisuuden ja hyväksikäyttökiellon rikkominen tulisi viittauksella julkisuuslain 35 §:ään rangaistavaksi. Ehdotettu sääntely varmistaisi sen, että poliisin laatiman luettelon salassapitovelvollisuus olisi samanlainen riippumatta siitä, ovatko sen tiedot poliisilla vai teleyrityksellä.

Ehdotetun 2 momentin mukaan poliisilla

olisi sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, oikeus antaa luettelosta tietoja teleyritykselle. Ehdotetulla 2 momentilla mahdollistetaan se, että poliisi voi antaa tiedon luettelosta ja sen ajan tasalla pidosta niille määritelmän mukaisille teleyrityksille, jotka haluavat vapaaehtoisin toimin estää pääsyn lapsipornosivustoille

Ehdotetun 2 momentin ohella sovellettaisiin julkisuuslain säännöksiä viranomaisen oikeudesta antaa tieto salassa pidettävästä asiakirjasta. Esimerkiksi lain 28 §:n mukaan viranomaisen voi, jollei lailla toisin säädetä, antaa yksittäistapauksessa luvan tietojen saamiseen salassa pidettävästä asiakirjasta tieteellistä tutkimusta, tilastointia taikka viranomaisen suunnittelu- ja selvitystyötä varten, jos on ilmeistä, ettei tiedon antaminen loukkaa niitä etuja, joiden suojaksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Nämä yleiset säännökset pätevät myös ehdotetun lain soveltamisalan osalta, vaikka ehdotetussa 2 momentissa säädetäänkin erityisistä poikkeusperusteista.

7 §. Voimaantulo. Pykälässä on voimaantulosäännös.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

3. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Sananvapaudesta säädetään Suomen perustuslain 12 §:ssä. Sen mukaan jokaisella on sananvapaus. Siihen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Kansainvälisoikeudellisesti sananvapaus on turvattu Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 18–19/1990) 10 artiklassa samoin kuin kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevassa yleissopimuksen (SopS 7–8/1976) 19 artiklassa. Näillä kansainvälisen oikeuden säännöksillä on suuri vaikutus perustuslain sananvapaussäännöksen tulkinnassa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää

mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Saman artiklan 2 kohdassa todetaan, että koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

KP-sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus mielipiteen vapautteen ilman ulkopuolista puuttumista. Artiklan 2 kohdassa taas todetaan, että jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden hankkia, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia riippumatta alueellisista rajoista joko suullisesti, kirjallisesti tai painettuna taiteellisessa muodossa tahi muulla hänen valitsemallaan tavalla.

Edelleen KP-sopimuksen 19 artiklan 3 mukaisesti vapauksien käyttö merkitsee erityisiä velvollisuuksia ja erityistä vastuuta. Se voidaan sen tähden saattaa tiettyjen rajoitusten alaiseksi, mutta näiden tulee olla laissa säädettyjä ja sellaisia, jotka ovat välttämättömiä toisten henkilöiden oikeuksien tai maineen kunnioittamiseksi, valtion turvallisuuden tai yleisen järjestyksen ("ordre public"), terveydenhoidon tai moraalien suojelemiseksi.

Näissä kansainvälisissä ihmisoikeuksia koskevissa perussopimuksissa ilmaistut periaatteet merkitsevät siis sitä, että perustuslain perusoikeussäännökset eivät ainakaan yleisesti voi olla sillä tavoin ehdottomia, että niitä ei voitaisi missään laajuudessa eikä millään edellytyksillä rajoittaa. Näin ei ole silloinkaan, jos perusoikeussäännös ei sisältäisi mainintaa rajoitusmahdollisuudesta.

Perusoikeussäännösten käyttämistä voivat ensinnäkin rajoittaa toisten ihmisten perusoikeudet. Yksilö ei voi vaatia niin ehdotonta suojaa perusoikeudelleen, että se johtaisi toisen yksilön perusoikeuksien loukkaukseen. Perusoikeuksien rajoittamista saattavat tämän

lisäksi vaatia erinäiset muut painavat yhteiskunnalliset intressit, mikä on myös mainittu yllä siteeratuissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Edelleen näiden siteerattujen ihmisoikeussopimusten mukaan sananvapauden käyttöön liittyy erityisiä velvollisuuksia ja erityistä vastuuta.

Perusoikeuksien rajoittaminen tarkoittaa perusoikeussäännöksen soveltamisalan piirissä olevan oikeuden kaventamista tai perusoikeussäännöksen suojaamaan yksilön oikeusasemaan puuttumista julkisen vallan toimenpitein. Yksilö ei siten voi käyttää perusoikeuttaan täysimääräisesti siltä osin, kuin sitä on perustuslain edellyttämässä menettelyssä ja sallimalla tavalla rajoitettu.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään 25/1994 vp linjannut tätä yleistä puuttumisoikeutta erittäin perusteellisesti. Valiokunta on todennut, että oikeuden muotoon kirjoitetujen perusoikeuksien sallitut rajoitukset määräytyvät kunkin oikeuden osalta tarkemmin lainsäädäntökäytännössä. Perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudesta ja oikeuksien luonteesta perustuslaissa turvattuina perusoikeuksina voidaan johtaa joitain yleisiä rajoittamista koskevia vaatimuksia. Niitä ovat perustuslakivaliokunnan linjausten mukaan esimerkiksi se, että perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua eduskunnan säätämään lakiin, että rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määritettyjä, että rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttävissä, että tavallisella lailla ei voida säätää perusoikeuden ytimeen ulottuvaa rajoitusta, että rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia, että perusoikeuksia rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelystä, ja että rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Kun lapsipornoa koskevat kriminalisoinnit tehtiin Suomessa, hallituksen esityksessä (6/1997) ei mainittu mitään säätämisenjärjestyksestä. Sen sijaan perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 23/1997 asiaa käsiteltiin perusteellisesti. Yleisperusteluissa valiokunta totesi muun muassa, että perusoikeuksien kannalta rikossäännökset rangaistusseuraamuksineen ovat nähtävissä paitsi perusoikeuksien rajoituksina, myös keinoina, joiden avulla oikeusjärjestys antaa turvaa perusoikeuksille. Hallitusmuodon 16 a §:n 1 mo-

mentin mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Turvaamisvelvoite koskee myös oikeuksien toteutumista yksityisten keskinäisissä suhteissa. Ensisijaisesti velvoitteen kohteena kuitenkin on lainsäätävä, jonka tehtävänä on täsmentää perustuslaissa yleisellä tasolla ilmaistua perusoikeutta niin, että sen vaikutus ulottuu myös yksityisiin suhteisiin. Perusoikeuksista voidaan siten johtaa rikoslain säätäjään kohdistuva velvoite säätää ja ylläpitää kriminalisointeja, jotka ovat välttämättömiä perusoikeuden turvaamiseksi ulkopuolisten loukkauksilta.

Edelleen valiokunta katsoi, että perusoikeussäännöksillä on siten sellainen kokonaisvaikutus, että ne sekä merkitsevät rikoslain säätäjälle toimivallan rajoituksia että asettavat tälle toimintavelvoitteita. Yksittäisten kriminalisointien valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on otettava huomioon perusoikeussäännösten kummankin tyyppiset vaikutukset. Esimerkiksi perusoikeuksien suojaamisvelvoite saattaa olla sellainen hyväksyttävä peruste, joka oikeuttaa kriminalisoinneista samalla aiheutuvat perusoikeusrajoitukset.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa valiokunta toteaa edelleen, että sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämistä koskevan rangaistussäännöksen päätarkoituksena on suojata lasta sukupuolisiveellisyttä loukkaavilta teoilta. Sääntelyn taustalla on siten lapsen perustuslaissa turvattujen oikeuksien suojeleminen. Säännös liittyy myös yleisempään moraalien suojaamisen tarkoitukseen. Tällaiset rajoitusperusteet ovat sananvapauden kannalta hyväksyttäviä. Rangaistussäännös koskee törkeinä pidettäviä pornografian muotoja ja kohdistuu ennen kaikkea tällaisen materiaalin toistuvaan ja systemaattiseen kaupan pitämiseen ja muuhun levittämiseen

ja täyttää suhteellisuusvaatimuksen.

Vielä valiokunta katsoo perusteluissaan, että sukupuolisiveellisyttä loukkaavan lasta esittävän kuvan hallussapidon kriminalisoinnilla pyritään suojaamaan lasta joutumasta sellaisen seksuaalisen väärinkäytön kohteeksi, jota lapsipornon valmistaminen merkitsee. Pelkän hallussapidon kriminalisointia on pidettävä poikkeuksellisenä. Kysymyksessä on kuitenkin sellainen kuvallinen materiaali, joka on saattanut syntyä lasta seksuaalisesti hyväksi käyttämällä. Valiokunnan käsityksen mukaan säännöksen taustalla oleva suojaamisintressi on tässä yksittäistapauksessa niin painava, että myös pelkän hallussapidon kriminalisoinnille on sananvapauden kannalta riittävät perusteet.

Lapsipornon levityksen ja hallussapidon säätäminen rangaistavaksi merkitsi siis samalla sitä, että säädettiin rajoitus sananvapaus –nimiseen perusoikeuteen. Toisin sanoen rikostunnusmerkistön täyttävien tekojen tekemistä, kuten esimerkiksi kuvien levittämistä sähköisen viestinnän keinoin, ei enää voi vaatia suojattavaksi sananvapauden vetoamalla. Lisäksi ehdotetun lain osalta on otettava huomioon se, että sen tarkoituksena on ainoastaan varmistaa se, että poliisilla on oikeus luovuttaa laatimansa ulkomaisia lapsipornomateriaalia sisältäviä sivuja koskeva luettelo teleyrityksille. Itse sivustoille pääsyn eston on tarkoitus jatkossakin perustua teleyritysten vapaaehtoisille toimille.

Edellä sanottuun viitaten katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisenjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

lapsipornografian levittämisen estotoimista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on lasten ja heidän perusoikeuksiensa suojaamiseksi edistää toimenpiteitä, joiden avulla voidaan estää pääsy ulkomailla ylläpidettäviin lapsipornosivustoihin.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *lapsipornosivustolla* lasta esittävän sukupuolisiveellisyttä loukkaavan kuvan levittämistä internetin kautta; sekä

2) *teleyrityksellä* sellaista viestintämarkkinain (393/2003) 2 §:n 17 kohdan mukaista verkkoyritystä tai 19 kohdan mukaista palveluyritystä, joka on velvollinen hakemaan mainitun lain 4 §:n mukaisen toimiluvan tai tekemään saman lain 13 §:ssä tarkoitetun toteointailmoituksen.

3 §

Teleyrityksen oikeus päättää tarjoamistaan palveluista

Teleyrityksellä on oikeus tarjota palvelujaan siten, että niiden avulla ei ole pääsyä lapsipornosivustoihin.

4 §

Lapsipornosivustojen kartoitus

Poliisi voi laatia, ylläpitää ja päivittää luettelo lapsipornosivustoista.

Poliisi pyytää ja vastaanottaa tätä tarkoitusta varten tarvittavia tietoja muun muassa kansalaisjärjestöiltä, yksityisiltä henkilöiltä, teleyrityksiltä ja viranomaisilta.

5 §

Tiedottamisvelvollisuus

Poliisin on laadittava tiedote, jossa kerrotaan sivustolle pääsyn olevan estetty tässä laissa tarkoitettusta syystä. Tiedotetta laatiesaan poliisi voi tehdä yhteistyötä teleyritysten kanssa. Tiedotteen on tultava nähtäväksi joka kerta, kun sivustolle pääsy estetään. Tiedotteessa on mainittava seuraavat seikat:

- 1) pääsy sivustolle on estetty;
- 2) perusteet pääsyn estämiselle;
- 3) tiedot tahoista, joihin voidaan tarvittaessa olla yhteydessä; ja
- 4) 3 kohdassa tarkoitettujen tahojen yhteystiedot.

6 §

Salassapito ja tietojen luovutus

Poliisin 4 §:n mukaisesti laatimat luettelot ovat salassa pidettäviä. Teleyrityksen työntekijän ja teleyrityksen lukuun toimivan vaitiolovelvollisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 23 § ja 35 §:ssä säädetään.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään, poliisilla on oikeus antaa tieto 4 §:ssä tarkoitettua luettelosta teleyritykselle.

7 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä _____ päivänä _____ kuuta 20 _____

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenne- ja viestintäministeri *Susanna Huovinen*